

Osvrt na održani znanstveno-stručni skup “Vladimir Prelog i hrvatska kemija” održan u Zagrebu povodom obilježavanja 100 godišnjice rođenja nobelovca Vladimira Preloga

Grace Karminski-Zamola*

Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije
Zavod za organsku kemiju
Zagreb, Marulićev trg 19

Povodom obilježavanja 100. godišnjice rođenja nobelovca Vladimira Preloga, našeg sunarodnjaka i profesora Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu (tadašnjeg kemijskog odsjeka Tehničkog fakulteta) u razdoblju od 1935.–1941., održan je znanstveno-stručni skup “Vladimir Prelog i hrvatska kemija” 12. i 13. X. 2006. u Zagrebu. Skup je održan u organizaciji Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije i farmaceutske tvrtke “Pliva” d. o. o. iz Zagreba te Instituta “Ruđer Bošković”, pod pokroviteljstvom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa republike Hrvatske, hrvatskog Sabora, Sveučilišta u Zagrebu i UNESCO-a.

Skup je obuhvaćao 25 predavanja od kojih su uvodna predavanja kronološki obuhvaćala reminiscencije na rad Vladimira Preloga od njegovih početaka na Sveučilištu u Pragu do rada u Zavodu za Organsku kemiju od 1935. do 1941. tadašnjeg kemijskog odsjeka Tehničkog fakulteta (današnjeg Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije) Sveučilišta u Zagrebu.

Inozemni gost prof. Stibor s Instituta kemijske tehnologije Sveučilišta u Pragu iznio je reminiscencije na početak rada V. Preloga u

Pragu. Uvaženi profesor organske kemije Jakopčić iznio je svoja opažanja na utjecaj V. Preloga na razvoj organske kemije u Zavodu za Organsku kemiju, današnjeg Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije u Zagrebu, dok je akademik Sunko iznio svoja razmišljanja o utjecaju V. Preloga na razvoj organske kemije u 20-om stoljeću.

Dr. sc. K. Kovačević iznio je u svojem predavanju djelovanje V. Preloga u Zagrebu izvan Zavoda za organsku kemiju današnjeg FKIT-a, što se najviše odnosilo na suradnju sa tadašnjom malom farmaceutskom tvrtkom “Kaštel”, pretečom “Plive” s kojom je V. Prelog ostvario čitav niz patenata za lijekove, koji su kasnije ušli u industrijsku proizvodnju. Prikazao je također čitav niz vlastitih impresija u radu s V. Prelogom, prilikom izrade svoje doktorske disertacije u Zürichu. Sve je bilo popraćeno nizom fotografija, što je predavanje učinilo posebno nadahnutim i zanimljivim.

Drugi inozemni gost prof. Vasella sa Eidgenössische Technische Hochschule iz Züricha, gdje je V. Prelog djelovao preko pedeset godina i gdje je za svoj rad nagrađen Nobelovom nagradom za kemiju 1975., održao je plenarno predavanje o sintezi oligoribonukleotida.

Da je V. Prelog imao velikog utjecaja na razvoj organske kemije kod nas, svojim su predavanjima pokazali Prelogovi doktorandi i

* Prof. G. Karminski-Zamola, predsjednica programskog odbora skupa “Vladimir Prelog i hrvatska kemija”

postdoktorandi (V. Šunjić, M. Dumić, M. Žinić i S. Mutak), koji su izvjesno vrijeme proveli u njegovom laboratoriju na ETH-a u Zürichu, a danas su eminentni organski kemičari, bilo da su voditelji istraživačkih grupa u institutima i industriji, redoviti sveučilišni profesori ili direktori znanstvenih instituta.

Navedena su se predavanja održala u velikoj predavaonici Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije na Marulićevom trgu 20 u Zagrebu, gdje je i V. Prelog održavao svoja briljantna predavanja o kojima je svjedočio akademik Sunko, koju je Prelog uvijek rado posjećivao prigodom posjeta Zagrebu i dolaska u "svoj" Zavod na Marulićevom trgu 20.

U stanci predavanja posjetitelji su imali priliku posjetiti i stalni postav izložbe "Vizionari kemijsko-inženjerskog studija" na I. katu zgrade na Marulićevom trgu 20 Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije. Tamo se nalazi više fotografija V. Preloga, kao i njegova zbirka uzoraka iz područja heterocikličkih spojeva, kinuklidina, koja su minuciozno poredana i obilježena i još danas kemijski nepromijenjena. Te uzorke je Prelog često i kasnije koristio. Tu se nalaze i isto tako detaljno klasificirani uzorci za elementarnu analizu, koja je tada bila jedina identifikacijska metoda analize organskih spojeva. Zatim su izložena skripta iz Organske kemije, koje je sastavio V. Prelog, kao i njegovi laboratorijski dnevnik, jer je on uvijek i sam puno eksperimentirao u laboratoriju i uvijek se zalagao za eksperimentalni rad i uveo vježbe iz sintetske organske kemije te uredio i dotični laboratorij, koji i danas egzistira na istom mjestu, dakako s izmijenjenim inventarom, ali u službi istraživačkog rada suradnika Zavoda za Organsku kemiju FKIT-a

Inozemni gosti prof. Stibor i prof. Vasella posjetili su i Zavod za Organsku kemiju, jer ih je zanimalo gdje je budući nobelovac radio. Od postojećih stvari osvrnuli su se na fotografije prof. Ružičke, prof. Preloga, prof. Hahna te zajedničke fotografije prof. Preloga i članova Zavoda za Organsku kemiju načinjene 1975., neposredno nakon dobivanja Nobelove nagrade i njegovog posjeta Zagrebu i "svojem" Zavodu. Od ostaloga, mogli su vidjeti prostor laboratorija gdje je Prelog eksperimentirao, s jednim ormarom sačuvanim iz tog doba, te biblioteku, koju je donirao Zavodu.

Drugi dan se odvijao u "Plivi", gdje su u velikoj dvorani odjela za "razvoj i istraživanje", voditelji istraživačkih grupa na području sintetske i teoretske organske kemije na fakultetima i institutima u najvišim znanstvenim zvanjima, znanstveni suradnici, kao i stalni redoviti profesori organske kemije na zagrebačkom Sveučilištu

(prof. S. Tomić-Pisarović, prof. K. Mlinarić-Majerski, prof. M. Ekert-Maksić, prof. M. Šindler, prof. G. Karminski-Zamola, prof. M. Mintas, prof. V. Rapić, prof. Š. Horvat, prof. B. Zorc, prof. O. Kronja) održali svoja znanstvena predavanja u kojima su istaknuli svoje poveznice bilo s problematikom kojom se bavio V. Prelog za vrijeme svog djelovanja u Zagrebu bilo da su i sami imali učitelje, svoje prethodnike, koji su bili Prelogovi učenici.

Dr. sc. J. Dogan Koružnjak direktorica "Kemije" u razvoju i istraživanju "Plive" iznijela je kratak osvrt na rad u istraživanju u "Plivi" od vremena kada je V. Prelog intenzivno surađivao s "Plivom" i kada je "Pliva" uvela u proizvodnju jedan od prvih sulfonamida "Streptoksazol", koje je V. Prelog razvio u "Plivi" pa sve do danas.

Inozemni gosti su s interesom razgledali istraživačke laboratorije "Plive".

U zadnjoj sekciji drugog dana mladi uspješni istraživači na području organske kemije, dobitnici Prelogove nagrade (G. Kragol, V. Avdić, L. Tomašković, I. Piantanida, i N. Basarić), koju zajednički dodjeljuje Hrvatsko-kemijsko društvo i "Pliva", iznijeli su svoja znanstvena istraživanja.

Iz njihovih izlaganja i rada stekli smo dojam da se zaista radi o uspješnim mlađim znanstvenicima, koji već i danas nose velik dio istraživanja na području organske kemije, te zaključujemo da organska kemija i dalje ima budućnost u Hrvatskoj.

I na kraju valja istaknuti da duh i misao nobelovca Preloga i dalje živi među hrvatskim kemičarima.

Skup je završio svečanim koncertom akademskog zbora "Vladimir Prelog" (koji je prije desetak godina osnovan na inicijativu FKIT-a) uz sudjelovanje solista HKD "Napredak", koji je uspješno izveden u muzeju "Mimara".

Čitava manifestacija zajedno sa završnim koncertom izazvala je veliki interes, te je bila dobro posjećena.

Na kraju ovog osvrta moram istaknuti nesebičnu pomoć mladih i uspješnih organskih kemičarki dr. sc. Irene Škorić i dr. sc. Kristine Starčević, viših asistentica Zavoda za Organsku kemiju FKIT-a te Lidije Pozaić-Frketić dipl. ing., suradnice "Plive", bez čije pomoći ovaj skup ne bi bilo moguće realizirati kao i kolegicama i kolegama prof. dr. sc. Mariji Kaštelan-Macan sa FKIT-a, prof. dr. sc. M. Dumiću, dr. sc. K. Kovačeviću, i dr. sc. J. Dogan-Koružnjak iz "Plive" na korisnim savjetima.